

ÁKI BERTHOLDEN

– Føroyska fiskivinnan hevur gjørt heilt ótrúlig framstig seinastu árin.

– Og tey fólk, sum hava arbeitt í føroysku fiskivinnuni, hava verið millum tey fremstu á sínum øki í heiminum.

– Men tey hava havt tað ómetaliga strævið: Tí tað hevur verið eitt tungt tak at umstilla fiskivinnun – at draga studningsnarkomanin frá sjeiti-og áttatiárunum- ígjøgnum allar timbarmenninar, gera hann rúsevnisfrían og fáa hann á føtur aftur.

Óli Samró hevur stórt álit á teimum fólki, sum hava staðið fyri føroysku fiskivinnuni seinastu árin.

– Men tað er okkurt heilt galið við sjálvum bygnaðinum, leggur hann afturat.

Vit hava spurt búskaparfrøðingin og marknaðarfrøðingin, hvussu hann heldur, at fiskivinnan eigur at verða skipað í Føroyum, nú spurningurin um Fiskavirking ella ikki, hevur verið fremsta kjakevnið ímillum manna seinastu nógvu mánaðirnar.

Fiskavirking og Framtaksloysnina er hann ikki sinnadur at tosa um, tí hann hevur ikki teir neyðugu upplýsingarnir, sum skulu til, fyri at gera eina kvalifiseraða meting.

Hinvegin hevur hann einki ímóti at tosa um framtíðar fiskivinnuna í framtíðini, hvat vit mugu leggja dent á, skulu vit vinna fram- á, og, um tað hugburðs- broyting, sum skal til fyri at vit skulu hava ein kans.

Tað, hann sóknast eftir, er veruligt, sakligt kjak um bygnaðin í fiskivinnuni, um hvørji virki, vit skulu hava, hvussu flotin skal vera samansettur og um, hvussu vit skulu loysa tað sosialu síðuna í fiskivinnuni, við m.a. stuðulsskipanum.

– Tvs, at vit mugu burtur frá teirri ósng, sum í stóran mun eyðkennir alt kjak um fiskivinnuna í dag, sigur Óli Samró.

Hann sigur, at í Føroyum er tað álneyðugt við einum grundleggjandi kjaki um fiskivinnumál.

– Í einum fælslyntum samfelag, har marknaðar- kreftirnar ráddu, hevði vinnan havt lagað seg til umstøðurnar.

– Men í Føroyum virka tær frælslyntu kreftirnar ikki.

– M.a. forðar Framtaksgrunnurin eina náttúrligari, liberalari tillaging tí hann leggur hald á so stóran part av rávøruni. Hann er blivin ein áløypari, istaðin fyri ein hakkur. Hann hevur nú lagt eina planbúskaparlaga ætlan fyri fiskivinnuna, uttan at vit fáa at vita, hvat hann ætlar.

Svumu í studningi

Óli Samró er heilt bilsin av teirri framgongd, sum hevur verið í føroyska fiski- fiskaðinum sum heild seinastu trý árin.

– Flakavinnan er ment so nógv, at tað ber illa til at gera upp í pengum og hon stendur nógv sterkari nú á

Við føroysku fiskivinnuni inn í 21. øld:

Vitan er vald

– Eg eri næstan vísur í, at tað biligasta fyri samfelagið hevði verið at skrætt tey allarflestu virkini niður og brúkt tey til ífyllu í onkrum grót- kasti - og so bygt nýggj virki uppafur. Tí at fara inn í eina nýggja øld við avoldaðum teknikki, er dømt at miseydnast.

– Eg síggi fyri mær, at í Føroyum verða nokur heilt fá, stór virki, og so fleiri smá afturat, sigur Óli Samró, búskaparfrøðingur og marknaðarfrøðingur. Myndina tók Jens Kr. Vang

nógvum økjum, enn hon gjørdi frammanundan. Hon svam í studningi í nógv ár, men kláraði seg ikki kortini.

– Uppá trý ár hevur hon megnað at laga seg til, at næstan allar studningar varð tikin burtur at kalla í einum. Og harafturat eru rá- vøruprísirnar farnir heilt nógv upp, afturí móti hvat teir vóru, tá ið studningurin varð drigin frá.

Vita næstan einki

Óli Samró heldur seg ikki til at hava eina meting um,

antin framtaksloysnin og Fiskavirking er tann rætti vegin at ganga fyri at endurreisa fiskivinnuna.

– Vit hava ikki teir neyð- ugu upplýsingarnar, sum skulu til, fyri at gera eina sakliga meting av tí. Eingin av okkum vanligu fólki hevur teir neyðugu upplýs- ingarnar til at meta um, hvat er rætt ella skeivt. Og at meta eftir tí, sum hevur verið frammi í fjølmíðlunum, tað haldi eg meg ikki til.

– Vit vita heilt einfalt ikki, hvat teir ætla sær, tí

tað er ómetaliga smátt, sum lekur av upplýsingum um, hvussu meiningin er at skipa Fiskavirking.

– Er ætlanin at saman- tvinna fiskivinnuna í eina lodrætt-skipaða fyrirkö, sum bæði skal fiska, virka fiskin og selja hann.

– Ella er ætlanin at skipa fiskivinnuna í eitt vatnrætt modell, har hvørt liðið ger tað, sum er best fyri tað.

– Er ætlanin at skipa Fisk- avirking sum eitt framleiðsluvirki, við eini sølu- eind afturat sær, ella er æt-

lanin at skipa Fiskasøluna sum eitt sølufelag við eini framleiðslueind afturat sær.

– Tað er t.d. stórum munur á, um talan verður um eina fyrirkö, sum fer at framleiða eftir teirri rávøru, sum er til taks, ella um hon fer at framleiða eftir teimum krøvum, marknaðurin setir, so at marknaðurin setir sølu- liðnum krav og søluliðið so setir framleiðsluni krav og so framleiðslan aftur setir skipunum krøv um, hvat tey skulu fiska.

– Ella við øðrum orðum:

fáa vit eina marknaðarstýr- da framleiðslu og -veiði, ella fáa vit eina veiði- og fram- leiðslustýrda sølu.

– Nettupp hetta er heilt avgerandi fyri, hvussu fyrir- tækan verður skipað, og fyrir, hvønn hugsunarhátt, leiðsl- an hevur.

– Hetta eru eisini náttúr- ligir spurningar at seta, nú vit vita, at Framtaksgrunn- urin hevur sett ovurhonds upphæddir bæði í søluliðið og í framleiðsluliðið.

Og Óli Samró nevnr setir fleiri spurningar, sum hann heldur, eiga at verða svar- aðir:

– Er ætlanin at leggja dentin á teir fyrirmunir, sum kunnu standast av at leggja virkini saman í miðstýrdar eindir og at fáa ta synergieffektina, ið stendst av tí.

Synergieffektin er tað, at eitt lið í fyrirköni hevur eina positiva ávirkan á eitt annað lið sum er stórri, enn um virkini vóru leys av hvørjum øðrum. Grovt sagt ber til at siga, at 2+2 verður ikki 4, men 5 tá ið synergieffektin ger seg galdandi.

– Ella er ætlanin at leggja dentin á stórrakstur, og teir fyrirmunir, ið standast av tí, men sum krevja stóran kap- ital.

– Ella er ætlanin at leggja dentin á aðrar, meiri spes- ialiseraðar framleiðslur.

– Vit vita heldur ikki, hvussu nógv tons, av hvør- um fiskasløgum, rakstrar- ætlanin byggir á.

– Tað er neyðugt fyri at vita, hvussu nógv virki, tað ber til at hava opin, og tað er neyðugt hjá virkjum uttanfyri Fiskavirking fyri at tey kunnu vita, hvat er at kappast um. Hetta er neyð- ugt av tí at Fiskavirking leggur hald á so stóran part av rávøruni.

Óli Samró sigur, at hetta er heilt umráðandi spurn- ingar at fáa greiði á fyrir- yrvørur at kunna kjakast um framtíðar fiskivinnu í Føroyum.

– Og so leingi tað eru so nógvir ósvaraðir spurning- ar, ber ikki til at gera eina fakliga meting av ætlanini hjá Framtaksgrunninum, sigur Óli Samró.

Gekk illa aðrastaðni

Men hann vísir á, at hend- a skipanin, vit hava fingið til Føroyar, er ikki ókend aðrastaðni.

– Bæði í Kanada, í Nor- geri, í Danmark og í Dan- mark eru „framtaksgrunn- ar“, sum hava tikið lut í kreditorloysnum og lagt virki saman í stórar eindir, akkurát, sum í Føroyum.

– Í Noregi hevur tað gingið hampiliga væl, men bæði í Danmark og í Kanada hav- a slíkar loysnir gingið illa. – Í Danmark vóru fleiri virki lögð saman undir navninum „Foodmark“.

Ætlanin var at fáa eina synergieffekt burtúrur hes- um.

– Men tað misydnadist fullkomiliga, tí tað bar ikki til at fáa leiðslurnar á teim- um ymsu virkjum at mar- sjera í takt- at fáa tær at arbeiða fram ímóti tí felags málinum, og tað eydnadist ikki at fáa fólkið at leggja